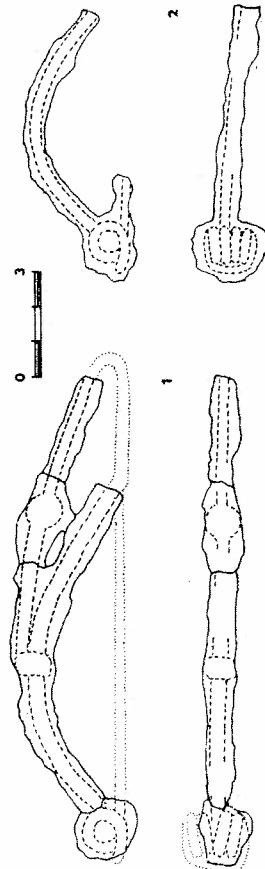

ŽELEZNÉ SPONY Z KELTSKÉHO KOSTROVÉHO HROBU J.8 z LOVOSIC (OKR. LITOMĚŘICE).
V Reisrové cíhelně u Lovosic prozkoumal G. Jütt a prof. O. Tschaker dne 9. 2. 1928 latenský kostrový hrob, který publikoval M. Zápolocký (AR XXXV 1973, 148, obr. 10 : 1-9). Z výbavy jedince, pravděpodobně ženy, jsou bez lokace nezdánky a v citované práci vyobrazeny tyto předměty: dvě železné spony, sprostředový kruh, opaskový řetěz s žezlym a s bronzovými segmenty, dva šnekovité kruhy z dutých polokoulí a stilizovaná nádoba s kolkovatým dekorem kroužků.

(rekonstr. d. 118 mm, obr. 1 : 1), naležející v Reineckově pojetí, podobně jako všechny předměty z větvené kolkované keramiky z hrobu 18, do stupně LT C (*P. Reinecke*, *AuhV* 5, 288–294, Taf. 51 : 918, 922, 928, 939, 940, 942), tedy do Filipova horizontu spony spojující konstrukce (*J. Filip*, *Keltovo ve střední Evropě*, Praha 1956, 109). Protože k věškerým předmětům z hrobu 18 nejsou známány analogie z českých oppid, je nutno usuzovat na datování do předopídárné fáze stupně LT C (LT Cl), pravdopodobně do 1. pol. 2. stol.

Obr. 1. Lovosice, okr. Litoměřice. Železné spony z hrobu 18 (čárkován původní tvar podle rentgenologického snímku). Kreslil autor.

J. Waldhauser: Eisenfibeln aus dem keltischen Grab 18 von Lovosice, *Ber. Litoměřice*. Der Verfasser untersucht die Eisenfibeln aus Grab 18 von Lovosice einer Röntgenuntersuchung (Abb. 1). Den Grabfund (Sapropelring, Gürtelkette mit Bronze- und Eisensegmenten, zwei Bronzeschnecken, Fibel, und ein stempelverziertes sinulaformiges Gefäß) veröffentlichte M. Zapotocký (AR XXXV, 1973, 148, Abb. 10 : 1-8). Die Gegenstände aus Grab 18 sind in die Vorphase der Oppidum-Zivilisation, der Stufe ITC datiert.

卷之三

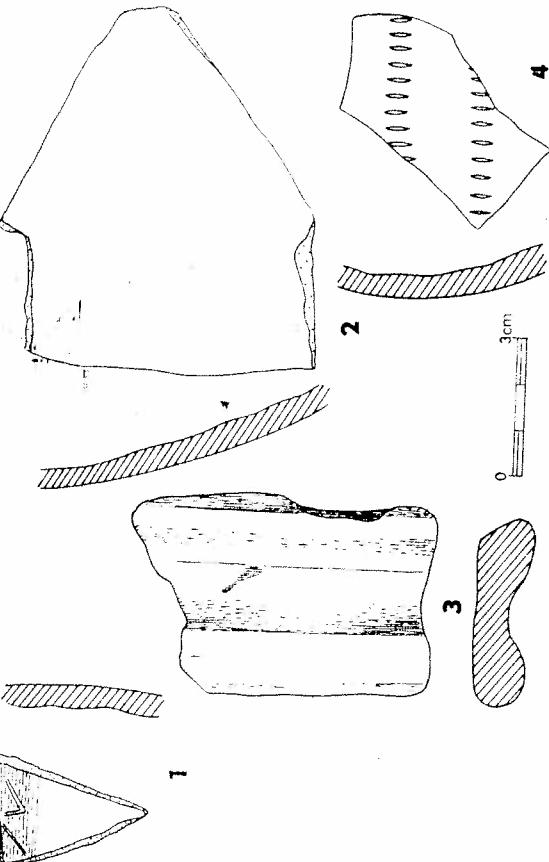
NÁLEZY ŘÍMSKOPROVINCIALNÍ KERAMIKY Z RATENIC, OKR. NÝMBURK. Objednánek nálezy z doby římské z katastru obce Ratnice jsou známy již od 30. let, kdy byly odevzdávány do M. Pečkáho (později převedený do M. v Podhradec). Na počátku 50. let bylo na hřbitvu Výrovky, v jižní části silnice z Ratnic do Pečeck (polohy „Nad loučkama“) zjištěno rozsáhlé sídliště, datované keramikou od starší po mladší dobu římskou, s dokladem želázské výroby (*Pleinier* 1958, 139, *Motyková - Šneidrová* 1963, 50; 1967, 40). Druhé sídliště starší hradobářských budov JZD ve vrádenosti asi 600—700 m od prvního bylo podchyceno v letech 1960—1961 (*Motyková - Šneidrová* 1963, 50). Starší část tohoto sídliště byla dle posledního mimořacemi r. 1971 na poli ppč. 374 na V okraji obce. Na bohaté nálezy zlomků keramiky, mazanice a kostí tehdy upozornil řídící učitel F. Mout z Ratenic, a v letech 1972—1973 zde proběhl záchranný výzkum ve spolupráci s AÚ ČSAV (nále佐ová zpráva se zaměřením AÚ č. j.

2886/7; 7946/74. Pohřebování tohoto sídliště bylo zachyceno na pozemku sípc. 3606/2, kde bylo na podzim 1972 proveden průzkum před zahájením bytové výstavby. (Sondou 19 × 2 m byla zjištěna mohutná kulturní vrstva se sídlištními nálezy. Dotováno investorem, nálezy byly zprávě AÚ č. j. 507/73.) Dokladem osidlení v době římské jsou také prozatím objednáné nálezy zárových hrobů z r. 1935 a 1971 (Máryková - Snáidová 1963, 51, Taf. X, 2; další hrob z r. 1935 nepublikován, M. Podhrády, inv. č. P 10 151, Sedláčková 1972, 437-9). Lze tedy soudit, že na k. ú. obce se setkáváme s komplexem nejméně dvou sídlištních jednotek, snad dvorců, a nebude bez zajímavosti sledovati dál jejich souvislosti, případně vztahy k sídlišti pod Dobřichovem—Pichorou, vzdáleném asi 4 km.

Při záchranném výzkumu r. 1972 a 1973 byly odkryty zahlubené chaty — polozemnice z mladší doby laténské, které překrývalo osídlení starší doby římské, doložené nezahlubenými chatami, jejichž půdorysy byly vyznačeny masanicovými destrukcemi a půdu výrazně mazanou probarvenou. Podloží (písek, mísý štěrkopisek) se nalezalo v hl. 70—80 cm. V případě dvou chat z mladší doby laténské, které měly výplň výrazně promítanou popel a ubity, bylo možné sledovat zahlubení iž od 40 cm; lze tedy soudit, že hróve v době okolo přefolu letopočtu byla také římské náhláz také objekt č. 10, odkrytý r. 1972, který lze interpretovat jako v této hrobce. Době římské náhláz na studiu. Výplň, rozenatná až na podloží, byla vyhřívána po vrstvách do hl. 350 cm. Půdorys tvoril teměř pravidelný čtverec (240 × 220 cm, orientace J—S). Stěny studny se pravidelně zužovaly, zachovávajíce stěnný půdorys; dna však nebylo dosaženo z technických důvodů. V těsném okolí studny bylo roz misto 10 kúlových jamek, které jsou zřejmě dokladem dřevěné ohrady. I když výplň obsahovala předešvím zlomky keramiky starší doby římské, je doloženo používání v mladším období. Předložené chci upozornit na několik zlomků nadob římské provin- ciálního původu z tohoto objektu a zároveň na interpretaci možnosti této skupiny nalezu u nás.

Popis nálezu: Hl. 20—40 cm nad studnou: Drobny zlomek výduté nádoby z jemného oranžového materiálu, vne část pásu matného červeného náteru. Obr. 1, 1. Inv. č. 21 657. — Hl. 40—60 cm nad studnou: Větší zlomek spodní části nádoby z doby vypláleného jantáru. Obr. 1, 2. Inv. č. P 21 496. — Výřítku kůlovitý jamkovitý z jemného okrového materiálu. Bez výzadoby. Obr. 1, 2. Inv. č. P 21 496. — Vně drobnou část se dvěma žebry z jemného okrového materiálu. Vně drobnou část se dvěma žebry z jemného okrového materiálu. Obr. 1, 3. Inv. č. P 21 494. — Zlomek stěny nádoby z jemného okrového materiálu tvaru červený (olupující se) povlak, píterovaný rádama. — 31 (IV roh studny): Větší uchla část se dvěma žebry z jemného okrového materiálu tvaru červeného náteru. Obr. 1, 3. Inv. č. P 21 494. — Zlomek stěny nádoby z jemného okrového materiálu tvaru červený (olupující se) povlak, píterovaný rádama. — 32 (V roh studny): Větší uchla část se dvěma žebry z jemného okrového materiálu tvaru červeného náteru. Obr. 1, 4. Inv. č. P 21 785. Poslední zlomek římsko-českého původu pochází z výzkumu r. 1973 a byl nalezen ve vrstvě 20—40 cm nad základem latenského chatonu z mladší doby latenské.

U žádného z těchto zlomků nelze blíže určit typ nádoby, pouze u ucha můžeme předpokládat, že pochází ze džbánu. Ostatní zlomky mohly patřit jak džbánum, tak hrncovitému nádobám. Pro přesnější datování by však bylo v každém případě zapotřebí znát více detailů než základní typ nádoby. Růmshoprovinciální keramika je jemnáho, do různé tvrdosti vypáleného materiálu, hravý okrové žluté až cihlové, tvorí velmi výraznou skupinu hrnčířských výrobků, která materiál významnou výraznou vystupuje z ostatního keramického materiálu doby římské. V Panonii je tato keramika charakteristická především pro starší dobu římskou, s dobou rozkvětu na polovině 2. stol. (Pöcny 1955, 40 sq.) a předpokládaným závěrem na konci 3. stol. (Thomas 1955, 119), kdy byla zcela nahrazena keramikou ze ždého ostrozrnitého materiálu. Ve starší době římské se rozšířil zvyk pokrývat těla nádob barevným povlakem (natěrem) a to buď povrch nádoby ve smaze o napodobení vzhledu terry sigillata, anebo byla barva nanášena v horizontálních pásech, do kterých byla před vypálením vryta výzoba — jednoduchá vlnice a růdy záseků, provedená ozubeným kolečkem. Horizontalní pásky byly zdobeny především větší nádobou vejčitého tvaru s vodorovně vyhnutým okrajem (často s rytmicky soustřednými kružnicemi), které byly na proviniciálním území užívány také jako popelnice (např. Bónis 1942, Taf. XI, 4, 5). Barva přechází od oranžově červené po čokočádové hnědu podle stupně vypálení. Vznik a původ výzobky v horizontálních pásech je spojován s laténskými tradicemi domácího obyvatelstva. Největšího rozšíření dosáhla tato keramika v Panonii, druhou oblastí výskytu je dnešní Švýcarsko. O. Tschumi (1949/1950, 257-258) vyuvozil rovněž z nozdrní laténské malované keramiky a skupiny v Panonii označil jak

Obr. 1. Rátevce, o. Nymburk. Zlomky nádob římskoprovinciálního původu. Výzkum r. 1972
a 1973. Kresba H. Sedláčková.

východní, E. Edlinger a Ch. Simonett (1957, 57 sq.) naopak spojují výskyt keramiky zdobené barevnými pásy s přesuny legií za Domiciána z východních provincií do Porýní a Raetie a předpokládají, že tyto přinesly sebou její znalost a oblibu. Ojedinělé nálezy ve Vindonisse, Wetterau a Holdeurn vysvětlují přesuny r. 70. Tehdy byla přesunuta legie XI. z Dalmácie do Vindonissy a legie X. po šestiletém pobytu z Carnuta do Holdeurn. Svý názor dokládají několika stejnými typy z Vindonissy a Panone (Edlinger, Simonett 1957, 62 a d.). Zde se však, že tyto analogie nejsou příliš pružné, zejména u dřívání, neboť se jedná o tvary odvozené z italských předloh (Bónis 1942, Taf. XXVII, 13, 14) a nemusí tedy být přeneseny z Panonie.

Keramika provinciálního původu představuje na sídlisku v rámci doby římské na JZ Slovensku a přilehlé části Moravy bezesporu nejčastější druh importovaného zboží a masovost výskytu ukazuje, že se stala předněm běžné denní potřeby. (V. Hrubý 1947, 130, odhad podíl římskoprovinciální keramiky v ostatním moravském keramickém materiálu na 10%). Ačkoliv na její význam pro objasnění historické situace upozorňoval již J. Dobáš (1922, 65–90), nebyla dosud věšinou jeho autory pouze konstatována přítomnost římskoprovinciální keramiky v sídlisku materiálu, případně strukture charakterizovaná (ze starších prací např. Ondrauch 1938, nověji např. Hrubý 1967, 654, Kolník 1962, 351 sq., 163, 114 sq., Norotný 1959, 24 sq., Pavuk 1964, 331 sq., Vladár 1962, 323 sq., Perníká 1970, 103–115). Tento stav je nejspíše vyvolán skutečnosti, že terra sigillata na rozdíl od ostatních druhů keramiky poskytuje dolron datovací oporn, zatímco římskoprovinciální keramika při duešním stavu bádání a zveřejňování výzkumu může být pouze rámcovým datovacím prostředkem. I když v Čechách nálezy užitkové keramiky byly zaznamenány jen výjimečně (Sakař 1969, obr. 6), nové výzkumy, jak např. sídlisko doby římské u Měkojed, o. Mělník (za upozornění na nálezy z této lokality děkuji K. Motýkovi), a revize staršího materiálu (Motýková - Sedláčková 1974, 230; také lze předpokládat, že ze starších souborů byla tato keramika z nezáložnosti vyřazována jako středověká) naznačují, že i zde může v hodnocení s tímto druhem zboží počítat jako s průvodním jevem materiálu sídlist doby římské.

Velmi nízké zastoupení v Čechách logicky vyplývá ze zcela jiného postavení vůči provinciím; o římskoprovinciální užitkové keramice zde nelze uvažovat jako o předmětu obchodu v pravém slova smyslu (Sakař 1969, 204), ale můžeme ji vysvetlovat jako dobový kulturní jev provázející obchodní styky. Celkové zhodnocení může známenat přenos především z hlediska *sociálně-ekonomického*. Na území moravsko-slovenském může lépe objasnit okruh působení jednotlivých výrobních center, spřesnit poznání vzájemných kontaktů a v této souvislosti také přispěti k datování importů (na tuto možnost keramických importů, především vůnkter sigillaty, ponukázal V. Sakař 1969, 202–214). V této oblasti výhodnoucí postavení římskoprovinciálního užitkového keramiky v poměru k ostatnímu sídlisknímu materiálu může být dokladem jistého stupně romanizace domácího obyvatelstva — případně pouze určitých vrstev — a tedy přispět k objasnění sociální struktury společnosti. Nálezy v Čechách mohou stanovit směry obchodních cest a podchytit význam jednotlivých lokalit jako středisek obchodních kontaktů.

Literatura

- Bónis, E. 1942: Die Kaiserzeitliche Keramik von Pannonien. Diss. Pann. II, 20. Budapest.
- Dobáš, J. 1922: Archeologické nálezy jako prameny pro dějiny stýku Říma s územím dnešního Slovenska, OP I, 65—90.
- Edlinger, E. • Simonett, Ch. 1952: Römische Keramik aus dem Schüttäugel von Vindonissa. Basel.
- Hrubý, V. 1947: Moravská sídliskní keramika I.–IV. stol. po Kr., HistSlov V (Eisnerův sborník), 127–134.
- 1967: Sídlisko z pozdní doby římské ve Zlechově, AR XIX, 628, 643—658, 669.
- Kolník, T. 1962: Nové sídliskové nálezy z doby římské na Slovensku, AR XIV, 344—368, 385—397.
- 1963: Sídlisko z mladší doby římské v Červeniku, ŠZ 11, 114—132.
- Křížek, F. 1939: Terra Sigillata in dcr Slovakei. Brno.
- 1961: Nové nálezy terra sigillaty na Slovensku, ŠIA IX, 301—334.
- 1966: Nové nálezy terra sigillaty na Slovensku (II), ŠIA XIV, 97—123.
- Motýková-Šneidrová, K. 1963: Die Anfänge der römischen Kaiserzeit in Böhmen. FontArch Prag 6. Praha.
- 1967: Weiterentwicklung und Ausklang der älteren römischen Kaiserzeit in Böhmen. FontArchPrag 11. Praha.
- Motýková, K. • Sedláčková, H. 1974: Nálezy ze sídlisť doby římské u Trbostovic — Sadské, AR XXVI, 225—235.
- Novotný, B. 1969: Výskum v Pohronskom Ruskove, okr. Levice, Musaica XX (IX), 19—26.
- Ondrauch, V. 1936: Limes Romanus na Slovensku. Bratislava.
- Pavuk, J. 1964: Osídlení z doby laténské a římské v Bánově na Slovensku, AR XVI, 323—336, 349—351.
- Perníká, R. M. 1966: Die Keramik der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren. Brno.
- 1970: Nálezy z doby římské na lokalitě Prosiměřice II, SPRIHU E 15, 103—115.
- Pleitner, R. 1956: Základy slovanského železářského hutnictví v českých zemích. Praha.
- Póczy, Sz. K. 1957: Keramik, Interiosa II. Budapest.
- Sakař, V. 1956: Terra sigillata v českých nálezech, PA XIVII, 52—69.
- 1959: Nové možnosti interpretace keramických importů na území Římany neobsazené střední Evropy, AR XXI, 202—214.
- Thomas, E. B. 1955: Die römerzeitliche Villa von Táčov/Frenštápusta, AA Hung 6, 79—145.
- Tschumi, O. 1949/1950: Massenfund bemalter Latene III — Ware aus Kellergrubu 13 in Bern — Enge 1927, JBGSU 40: 257—270.
- Vladár, J. 1962: Výskum v Branči pri Nitre v roku 1961. AR XIV, 308—327, 339—338.
- Hedvika Sedláčková, Poděbrady, Poděbrady, muzeum*